
**ІСТОРІЯ, СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ І
ЗАРУБІЖНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.
КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ
В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА**

**Марина ГРИНЬОВА,
Людмила ГОМЛЯ,
Віталіна САГАЙДАК,
Анна КОВАЛЬЧУК**

**«СРОДНА ПРАЦЯ» ЯК ОСНОВНИЙ ПРИНЦИП ВИБОРУ
СТАРШОКЛАСНИКАМИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРОФЕСІЇ**

«Сродна праця» є основною категорією в системі філософських поглядів Григорія Сковороди в розумінні людини, її діяльності та сенсу життя.

Вчення Г. Сковороди про «сродну» працю розкриває зміст призначення, покликання людини до конкретного виду діяльності, є необхідною умовою у досягненні людиною щастя, є природною потребою, розкриває здібності людини, дозволяє їх реалізувати, визначає смисл людського існування, духовно збагачує особистість, дозволяє віднайти особистості своє місце в суспільстві, розкриває творчий потенціал особистості, завдяки взаємодії людини і світу, з тією соціальною реальністю, з якою взаємодіє особистість. Г. Сковорода зазначав, що «сродна» праця повинна бути легкою, вона зумовлює веселість духа, святковий настрій душі. Філософ тлумачить працю не тільки як фізичні зусилля, а й як активність думки, рух свідомості по шляху до пізнання істини [2].

Ідеї Г. Сковороди впливають на зростання вимог до якості підготовки майбутнього вчителя визначають необхідність якісного покращення усієї системи професійної підготовки фахівців. Одним із важливих напрямів реалізації такого завдання є розвиток і вдосконалення роботи з професійної орієнтації молоді в територіальних громадах, громадських організаціях, установах [4].

Розглянемо підходи до організації ефективної профорієнтаційної роботи спрямованої на вибір професії педагога: соціально-економічний – аналіз потреб суспільства з урахуванням аксіоми: робота за покликанням забезпечує максимальну віддачу працівника, дає кращий економічний ефект; психофізіологічний – забезпечення вибору професії, яка максимально відповідає психофізіологічним характеристикам людини; психолого-педагогічний – виховання в учнів любові до педагогічної роботи, формування інтересу до майбутньої професії.

В основу профорієнтаційної діяльності покладено такі принципи: узгодження інтересів університету, територіальних громад, громадських організацій, установ; синергетичний підхід до визначення професійних здібностей; рівні можливості отримання профорієнтаційних послуг громадянами України та громадянами іноземних держав, з якими укладено відповідні угоди, незалежно від місця роботи чи навчання, віку, статі, національності, релігійних переконань; доступність професійної та іншої інформації стосовно можливостей вибору чи зміни професії, форм навчання та працевлаштування; добровільність і безкоштовність отримання профорієнтаційних послуг усіма групами населення на гарантованому державному рівні; взаємозв'язок школи, сім'ї, виробництва і громадськості в здійсненні профорієнтаційних заходів. Профорієнтаційна робота з учнями спрямована на підготовку до свідомого вибору професії вчителя, сприяє визначенню свого місця у суспільстві [3].

На жаль, сучасний педагог не захищений у суспільстві., тому є деякі часто не зрозумілі позиції у бік критики роботи вчителя.

Найпопулярніші стереотипи про роботу вчителів зібрав А. Пройдаков, учитель української мови та літератури, найкращий учитель за версією премії Global Teacher Prize Ukraine 2021.

Певний час деякі люди не вірили, що я можу викладати українську мову дітям, мовляв, він із Луганщини й виріс у російськомовному середовищі. Також дехто дивувався, як я міг готувати учнів до ЗНО, адже мені на той час було 25 років, - розповів вчитель.

На його думку, найбільш поширеними упередженнями щодо вчительської праці в Україні є такі: нерезультативно працюють та неефективно використовують робочий час; навмисно погано вчать, аби після уроків усі учні йшли до них на репетиторство; проводять нецікаві уроки; несучасні; бідні й взагалі є ледве не найнижчим щаблем суспільства; бояться сказати свою думку без дозволу адміністрації або без погодження когось іншого; не можуть вести активне життя в соцмережах, виставляти особисті фото, писати свої думки в постах. Усі фото мають бути лише в костюмах і більше нічого особистого; не можуть учителювати, якщо не мають власних дітей; ейджизм: молоді освітяни не можуть якісно навчати учнів, найкраще мати 20 років досвіду. Або ж навпаки – вчителі-пенсіонери не мають працювати в школах; гендерний стереотип: вчителювання – не чоловіча справа (якщо це не фізкультура чи трудове навчання); під час дистанційки вчителі нічого не роблять, а зарплату отримують тощо.

А. Пройдаков вважає, що з одного боку, ці стереотипи створює суспільство, а з іншого – часом і самі вчителі їх підтримують та поширюють. На його думку, наразі для вчителів в Україні є важливою боротьба зі стереотипами про свій фах, адже вони демотивують та створюють хибні уявлення про діяльність більшості педагогів.

Для цього, він вважає, необхідно: бути проактивними в різних сферах: соцмережі – візитівка вчителів; залучати медіа до висвітлення своєї роботи та взаємодії з учнями; надсилати свої матеріали в різні освітянські спільноти в соцмережах або в медіа, яким ця тема буде цікава; Ініціювати нові цікаві проекти в школі й громаді; шукати нові можливості, долучатися до них та сприяти долученню інших, як-от студії онлайн-освіти, ініціативи громадських організацій, освітні проекти [1].

З метою залучення майбутніх здобувачів освіти до Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка з територіальними громадами, громадськими організаціями, установами протягом 2022–2023 років укладено відповідні меморандуми, зміст яких включає обов'язки сторін: здійснюють за домовленістю спільні розробки наукових, методичних проблем в освітньо-педагогічній галузі, обмінюються науковою літературою, підручниками, посібниками і спецпрограмами; залучають працівників (викладачів, керівників гуртків, методистів, інших педагогічних працівників) для здійснення освітньої діяльності та позашкільної роботи; проводять спільні наукові й методичні конференції, симпозіуми, семінари; інформують одна одну про свою діяльність, важливі події у науковому житті, освітній діяльності, навчально-виховній роботі та інші заходи, які стосуються напрямків діяльності, передбачених даним Меморандумом; при виконанні цього Меморандуму не зводять співробітництво до дотримання лише наявних у ньому умов, розширюють напрями та форми співпраці, підтримують ділові контакти та вживають всіх необхідних заходів для забезпечення ефективності та розвитку встановлених ділових зв'язків; інформують одна одну про свою діяльність, важливі події щодо основних напрямів діяльності, передбачених цим Меморандумом; при виконанні цього Меморандуму не звужують співпрацю до дотримання лише наявних у ньому умов, розширюють її напрями та форми, підтримують ділові контакти та вживають всіх необхідних заходів для

забезпечення ефективності та розвитку встановлених ділових зв'язків; здійснюють науково-просвітницьку діяльність, зокрема популяризацію здобутків науки та освіти України через засоби масової інформації, виставки, спільні заходи та проекти; проведення навчальних, виробничих, інших видів практик здобувачів освіти Університету в міській територіальній громаді; забезпечують пошук, відбір, залучення до сфери науки та освіти талановитої молоді, створення умов для підвищення престижу наукової та науково-освітньої діяльності; створюють умови для проходження здобувачами вищої освіти Університету виробничих, навчальних, інших видів практик на базі Інституту; співпрацюють як стейхолдерів у напрямку освітньої діяльності та реалізації напрямів співпраці, визначених цим Меморандумом.

Органи управління освітою територіальної громади зобов'язуються: інформувати вчителів, викладачів, інші категорії педагогічних працівників, непедагогічних фахівців, учнів освітніх закладів територіальної громади про надання Університетом освітніх послуг; проводити систематичну роботу серед випускників ЗЗСО щодо орієнтування їх до вибору педагогічної професії та освітніх програм Університету; за можливості направляти вчителів, викладачів, інші категорії педагогічних працівників освітніх закладів і непедагогічних фахівців територіальної громади на підвищення кваліфікації, стажування, навчання на сертифікатних освітніх програмах Університету; зараховувати результати щодо підвищення кваліфікації, стажування, навчання на сертифікатних освітніх програмах вчителям, викладачам, іншим категоріям педагогічних працівників освітніх закладів, непедагогічним фахівцям територіальної громади для їхньої подальшої професійної й фахової діяльності; сприяти залученню до навчання на підготовчих курсах на базі Університету (в тому числі для підготовки до ЗНО та/або ЄВІ, та/або ЄВФВ) учнів ЗЗСО, різних категорій педагогічних працівників і непедагогічних фахівців територіальної громади; сприяти направленню вчителів, викладачів, інших категорій педагогічних працівників, непедагогічних фахівців територіальної громади на навчання в магістратурі, аспірантурі й докторантурі Університету; надавати можливість для проходження студентами Університету виробничих і навчальних практик в закладах освіти територіальної громади.

Університет зобов'язується: надавати (на безоплатній та/або платній основі) освітні послуги щодо забезпечення стажування та підвищення кваліфікації вчителів, викладачів, інших категорій педагогічних працівників, непедагогічних фахівців закладів освіти територіальної громади відповідно до вимог чинного законодавства; за підсумками успішного стажування та підвищення кваліфікації вчителів, викладачів, інших категорій педагогічних працівників освітніх закладів, непедагогічних фахівців територіальної громади видавати їм посвідчення та / або сертифікат Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка про виконання відповідного плану та / або засвоєння відповідної програми; організувати для учнів ЗЗСО територіальної громади Дні відкритих дверей, виїзні Дні Університету на базі закладів освіти територіальної громади, консультації з особливостей проведення вступної кампанії, забезпечувати органи управління освіти профорієнтаційними матеріалами та іншою роз'яснювальною літературою; при організації на базі Університету підготовчих курсів для учнів ЗЗСО, різних категорій педагогічних працівників, непедагогічних фахівців територіальної громади (в тому числі для підготовки до ЗНО та/або ЄВІ, та/або ЄВФВ)) залучати до викладання кращих учителів ЗЗСО регіону і викладачів Університету (в тому числі на умовах погодинної оплати); надавати інформацію та консультації вчителям, викладачам, іншим категоріям педагогічних працівників закладів освіти, непедагогічним фахівцям територіальної громади щодо вступу на навчання в Університет для здобуття освітніх ступенів «бакалавр», «магістр», «доктор філософії»; організувати на базі Університету спільні наукові, методичні конференції, семінари, круглі столи з актуальних проблем фахової,

педагогічної освіти; надавати консультації щодо підготовки учнів ЗЗСО територіальної громади до написання наукових робіт, підготовки конкурсних проєктів, олімпіад, здійснювати (за можливості) керівництво такими роботами; співпрацювати із закладами освіти територіальної громади щодо практичної підготовки студентів Університету.

Студентська рада Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка відіграє важливу роль у залученні абітурієнтів до навчального закладу.

Провідну позицію займає **підтримка інформаційних ресурсів**. Студентська рада активно веде сторінки в соціальних мережах, серед яких Instagram, Facebook, YouTube, TikTok. Вони регулярно публікують інформаційні пости, цікаві фото- та відеоматеріали про спеціальності університету та його діяльність. За період з 18 жовтня 2022 року по 28 травня 2023 року в соціальній мережі Instagram було створено 153 дописи та 530 сторіс, у Facebook – 153 дописи. Використовуючи інструменти моніторингу Instagram було зафіксовано, що за період з 27 лютого 2023 року по 27 травня 2023 року сторінкою в соціальній мережі було охоплено 7448 облікових записів, взаємодіяли 1337 облікових записів. Загальна кількість читачів сторінки СР ПНПУ в Instagram становить 1960. Відвідування профілю за цей період зросло на 4,7% у порівнянні з попереднім.

Студентська рада є обличчям усіх промо-роликів та афіш профорієнтаційного спрямування.

Під час вступної кампанії 2023 року в соціальних мережах було опубліковано понад 50 відеороликів на тему «Чому я обрав ПНПУ», «Вступаю в ПНПУ», «Раджу вступати в магістратуру» в яких брали участь відомі вступники, випускники і, звісно, Студентська рада університету.

Важливою складовою профорієнтаційної діяльності Студентської ради є організація та участь у **заходах профорієнтаційного спрямування**. Серед останніх таких заходів, слід закцентувати увагу на Перших учнівських наукових читаннях «The first steps to science», які відбулися 27 квітня 2023 року. Учасниками заходу стали понад 300 старшокласників із різних областей України. Читання проводились в офлайн- та онлайн-форматі.

Студентська рада університету радо вітає учнів полтавських шкіл, які виявили бажання відвідати вищий навчальний заклад. Так, 24 травня 2023 року до ПНПУ імені В. Г. Короленка завітали учні 7-М класу Полтавської гімназії №17. Для них було проведено вправи з елементами teambuilding (формування команди), що є важливою активністю, яка сприяє розвитку співпраці, комунікації та взаємодії, а також екскурсію на факультет природничих наук та менеджменту й факультет технологій та дизайну. 31 травня 2023 року Студентська рада зустрічала 10-класників групи ПМ-33 КЗ «Полтавський міський багатoproфільний ліцей №1 імені І. П. Котляревського» для яких теж було проведено активності з teambuilding та екскурсію на факультет природничих наук та менеджменту й факультет комп'ютерних наук, математики, фізики та економіки.

Представники Студентської ради не лише зустрічають школярів в стінах університету, але й відвідують загальноосвітні навчальні заклади. Наприклад, 4 квітня 2023 року студентська рада спільно з доценткою кафедри історії України Т. Жалій завітали на гостини до 10-А класу Полтавської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №2, де поділилися інформацією про студентське життя та провели для учнів ділову гру «Моя школа – демократичне та безпечне освітнє середовище».

Провідними профорієнтаційними заходами ПНПУ імені В. Г. Короленка із залученням Студентської ради є Дні відкритих дверей, Фестивалі професій, Драйвові канікули. Під час проведення цих заходів активно задіяні Студентські ради кожного факультету. Так, за період з 1 вересня 2022 року по 12 червня 2023 року було проведено «Осінні драйвові канікули у ПНПУ 2022», «Зимові драйвові канікули у ПНПУ 2022», 2 Дні відкритих дверей та Фестиваль професій.

Ще одним профорієнтаційним заходом став «Великодній кролик», що проводився 7 квітня 2023 року. Студентська рада взяла активну участь у даному заході. Представники студентської ради координували гостей заходу та проводили для діток активну цікаву руханку «Зайчєня».

До заходів профорієнтаційного спрямування також доречно віднести усі звітні концерти творчих колективів ПНПУ імені В. Г. Короленка, до організації яких долучається студентське самоврядування. Для абітурієнтів, особливо мистецьких спеціальностей, наявність потужних колективів у ЗВО є одним із пріоритетів, адже вони зможуть побачити потенціал навчального закладу, ознайомитися з різними видами мистецтва і переконатися в якості роботи навчального закладу. Яскравим прикладом є звітний концерт провідного мистецького колективу вишу – танцювальної групи Українського народного хору «Калина» імені Григорія Левченка, під керівництвом балетмейстера – Костянтина Булаги та зразкового аматорського колективу «Театр народного танцю «Барви» учасниками якого є саме учні різних вікових категорій, у тому числі старшокласники. Особливо приємно, коли абітурієнти за власної ініціативи долучаються до заходів університету, як наприклад учасниці танцювальної студії «Dan_ce studio» колективу «Колібри», які подарували танцювальний номер під час презентації поетичної збірки Бориса Гриньова «Чорно-біла війна».

Невід’ємною складовою профорієнтаційної діяльності Студентської ради є надання **консультативної підтримки**. Інформаційний сектор СР постійно відповідає на повідомлення абітурієнтів з питань вступу до університету, надаючи роз’яснення самостійно або координуючи їх до приймальної комісії ПНПУ імені В. Г. Короленка для більш детального обговорення ситуації.

Представники студентської ради є активними учасниками робочих **зустрічей із роботодавцями**, що забезпечує повне інформування студентів університету про можливість працевлаштування в різні заклади та установи. Можливість успішного працевлаштування є важливим показником для абітурієнтів при виборі ЗВО. Із останніх зустрічей слід відмітити візит Державної екологічної інспекції центрального округу, під час якої було укладено Меморандум про співпрацю та договір про проведення практик здобувачів освіти. Директор інспекції Ігор Горжій запрошував студентів-екологів на роботу в свою установу.

Студентська рада університету постійно шукає нові ідеї для реалізації. Серед них:

- ✓ зйомка 8 роликів про унікальність та цікаве студентське життя кожного факультету ПНПУ імені В. Г. Короленка;
- ✓ організація та проведення підготовчих курсів із залученням студентів;
- ✓ проведення зустрічей та воркшопів із залученням випускників минулих років.

Підсумовуючи вище сказане, можна стверджувати, що Студентська рада Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка дійсно відіграє важливу роль у профорієнтаційній роботі навчального закладу.

Отже, проведені заходи у Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка не тільки транслюють підростаючому поколінню обсяг знань і передають спеціальні вміння, а також і формують життєві орієнтації, установи та трудові навички, зокрема – вибір майбутньої професії, продовження освіти й професійну підготовку. Таким чином, одним із пріоритетних завдань сучасної системи освіти є організація роботи з учнівською молоддю щодо усвідомленого професійного самовизначення.

Григорій Сковорода зазначає, що пізнати свою «сродність» важко, але можливо, бо крім самопізнання кожна таємниця має власну «тінь», тобто є зовнішні ознаки, за якими можна розпізнати «сродність». Це вже мистецтво педагогіки. Сковородинська

концепція «сродної праці» є засобом пояснення численних феноменів соціального життя і набуває методологічного значення в розкритті їх причин та механізмів.

Список використаних джерел

1. Герасимчук О. «Навмисно погано вчать, щоб займатись з учнями репетиторством», – вчитель зібрав найпоширеніші упередження щодо педагогів [Електронний ресурс]. 2023. Режим доступу до ресурсу: [https://radiotrek.rv.ua/news/navmisno-pogano-vchat-shchob-zaymatis-z-uchnyami-repetitorstvom---vchitel-zibrav-nayposhirenishi-uperedzhennya-shchodo-pedagogiv_309616.html](https://radiotrek.rv.ua/news/navmisno-pogano-vchat-shchob-zaymatis-z-uchnyami-repetitorstvom---vchitel-zibrav-nayposhirenishi-uperedzhennya-shchodo-pedagogiv).
2. Куц В. А. Григорій Сковорода про роль праці у розвитку особистості. Вісник національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Філософія. Психологія. Педагогіка : [зб. наук. пр.] Київ, 2008. № 3. С. 39–26.
3. Суткова В. О., Микитюк Л. В. Профорієнтаційна робота в освітній галузі [Електронний ресурс]. 2022. Режим доступу до ресурсу: <http://boryspil-osvita.edukit.kiev.ua/proforiyentacijna-robota-v-osvitnij-galuzi-mista/>.
4. Ядловська О. С. Ідея «сродної праці» у філософських поглядах Г. Сковороди Формування особистості як чинник розвитку громадянського суспільства в Україні: філософські, історичні, психологічні аспекти : тези доповідей наук.-практ. заходів кафедри філософії та політології за 2017 рік. Дніпро : ДДУВС, 2018. С. 45–48.

Василь ФАЗАН

ДУХОВНО-МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ ЯК УМОВА ЦІННІСНОГО СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

Педагогічна наука розглядає проблему духовно-морального виховання учнівської молоді як одну з провідних, адже те, як людина визначає цінності, усвідомлює свою сутність, істотно впливає на всю її життєдіяльність.

Категорія "мораль" трактується як "система цінностей, принципів, норм і правил поведінки та діяльності людей, які регулюють відносини між ними на гуманній основі" [2]. Ідеали й норми моралі створювалися віками в кожного народу, а стверджувалися і вдосконалювалися у практиці поведінки та взаємовідносин. Нині все більше утверджується думка, що особливості різних історичних епох впливали на формування певних моральних уявлень, правил поведінки, виховних ідеалів у моральному становленні особистості.

Поняття "виховання" в педагогічній літературі застосовується в широкому та вузькому значенні. Виховання в широкому значенні трактується як освіта, навчання, процес формування особистості й підготовки її до активної участі у виробничому, суспільному та культурному житті. Формування світогляду, морального обличчя, розвиток смаку, фізичний розвиток – це більш вузьке значення розглядуваної дефініції.

У філософському розумінні моральне виховання – це "виховна діяльність школи і сім'ї, що має на меті формування стійких моральних якостей, потреб, почуттів, навичок, звичок поведінки на основі засвоєння ідеалів, норм і принципів моралі, участь у практичній діяльності [4].

Із педагогічної точки зору моральне виховання розглядається як цілеспрямований і систематичний вплив на свідомість, почуття й поведінку вихованців з метою формування в них моральних якостей, що відповідають вимогам суспільної моралі [1].

Доходимо висновку, що моральне виховання – це багатогранний, цілісний системний процес, який забезпечує формування моральної свідомості особистості, її